

УДК: 811.111'42:378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.46.1.42>**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ ФАХОВОЇ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ЛІНГВОДИСКУРСИВНИЙ АСПЕКТ****THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES OF PROFESSIONAL ENGLISH
LANGUAGE TEACHING: LINGUODISCURSIVE ASPECT****Любимова Н.В.,***orcid.org/0009-0000-3719-6893**старша викладачка кафедри філології та перекладу**Київського національного університету технологій та дизайну***Росенко Л.В.,***orcid.org/0000-0002-6794-0051**старша викладачка кафедри філології та перекладу**Київського національного університету технологій та дизайну***Петренко В.Ю.,***orcid.org/0009-0001-6403-2082**старша викладачка кафедри філології та перекладу**Київського національного університету технологій та дизайну*

У статті здійснено теоретичне та методичне обґрунтування навчання англійської мови фахового спрямування у закладах вищої освіти з позицій лінгводискурсивного підходу. Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі іншомовної професійної комунікації в умовах глобалізації, академічної мобільності та інтеграції української освіти у міжнародний науковий простір. Сучасна практика викладання English for Specific Purposes (ESP) у немовних спеціальностях потребує не лише оновлення змісту навчання, а й переосмислення його теоретичних засад із урахуванням дискурсивної специфіки різних галузей підготовки.

У даній роботі уточнено поняття професійного дискурсу як сукупності текстів, терміносистем, жанрових моделей і комунікативних стратегій, детермінованих сферою фахової діяльності. Обґрунтовано доцільність поєднання жанрового аналізу, термінологічного підходу та принципів функціональної лінгвістики у процесі формування фахово орієнтованої іншомовної компетентності. Особливу увагу приділено міжгалузевій варіативності професійного мовлення та її впливу на відбір навчального матеріалу, структурування змісту курсу та моделювання комунікативних завдань. Показано, що дискурсивні характеристики текстів різних спеціальностей зумовлюють відмінності у лексико-семантичній організації, синтаксичних моделях, аргументаційних стратегіях та прагматичних установках.

У статті запропоновано методичну модель навчання, що передбачає інтеграцію лінгвістичного аналізу фахових текстів, роботу з автентичними матеріалами, формування жанрової компетентності та розвиток умінь критичного осмислення фахової інформації англійською мовою. Доведено, що лінгводискурсивний підхід сприяє підвищенню ефективності навчального процесу, забезпечує цілісність формування професійної іншомовної компетентності та відповідає сучасним вимогам підготовки конкурентоспроможного фахівця. Результати дослідження можуть бути використані у розробленні освітніх програм, створенні навчально-методичних комплексів з англійської мови фахового спрямування та вдосконаленні викладання у немовних закладах вищої освіти.

Ключові слова: англійська мова фахового спрямування; професійний дискурс; лінгводискурсивний підхід; ESP; жанровий аналіз; термінологія; іншомовна професійна компетентність.

The article provides a theoretical and methodological substantiation of teaching English for Specific Purposes (ESP) in higher education institutions from the standpoint of a linguodiscursive approach. The relevance of the study is determined by the growing role of professional foreign language communication in the context of globalisation, academic mobility, and the integration of Ukrainian education into the international scientific and professional environment. Contemporary ESP instruction in non-linguistic specialties requires not only updating the course content but also reconsidering its theoretical foundations with regard to the discourse-specific features of different fields of study.

This paper clarifies the concept of professional discourse as a set of texts, terminological systems, genre models, and communicative strategies determined by a particular sphere of professional activity. The expediency of combining genre analysis, a terminological approach and principles of functional linguistics in the process of developing professionally oriented foreign language competence is substantiated. Particular attention is paid to cross-disciplinary variability of professional communication and its influence on syllabus design, selection of learning materials, and modeling of communicative tasks. It is demonstrated that discourse characteristics of texts in different specialties determine differences in lexical-semantic organization, syntactic patterns, argumentative strategies, and pragmatic orientations.

A methodological model of ESP instruction is proposed, which integrates linguistic analysis of professional texts, the use of authentic materials, the development of genre competence, and the formation of skills for critical processing of professional information in English. It is argued that the linguodiscursive approach enhances the effectiveness of the educational process, ensures the integrity of professional foreign language competence formation, and meets contemporary requirements for training competitive specialists in higher education.

Key words: English for Specific Purposes; professional discourse; linguodiscursive approach; genre analysis; terminology; professionally oriented foreign language competence; higher education.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому просторі підготовка конкурентоспроможного фахівця неможлива без сформованої іншомовної професійної компетентності. Інтеграція України до європейського та світового науково-освітнього середовища, розширення академічної мобільності, цифровізація професійної комунікації актуалізують потребу в удосконаленні навчання англійської мови фахового спрямування (English for Specific Purposes, ESP) у закладах вищої освіти [9, с. 12–18; 10]. Разом із тим практика викладання свідчить про наявність суперечності між уніфікованими програмами з ESP та реальними потребами здобувачів різних спеціальностей, що підтверджує необхідність підходу, орієнтованому на потреби (needs analysis) [3, с. 121–125; 6, с. 8–12]. Професійні дискурси істотно відрізняються за термінологічною організацією, жанровими моделями, комунікативними стратегіями та прагматичними установками [5, с. 13–21; 2, с. 45–52]. Недостатнє врахування цих відмінностей призводить до формального засвоєння лексичного матеріалу без формування цілісної дискурсивної компетентності [1, с. 58–65].

Отже, виникає потреба в теоретичному переосмисленні методики навчання англійської мови фахового спрямування з позицій лінгводискурсивного підходу, який дозволяє інтегрувати лінгвістичний аналіз фахових текстів із методичними рішеннями [8, с. 3–9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика навчання ESP активно розробляється у працях зарубіжних і вітчизняних дослідників. Теоретичні засади жанрового підходу до аналізу фахових текстів обґрунтовано Дж. Свейлзом, який розглядає жанр як соціально зумовлену комунікативну подію з усталеною риторичною структурою [1, с. 24–32]. Розвиток ідей жанрового аналізу у сфері академічного та професійного дискурсу представлено у працях К. Гайленда, де акцентовано увагу на взаємодії тексту, автора та професійної спільноти [2, с. 87–95]. Концептуальні положення ESP як окремого напрямку прикладної лінгвістики сформульовано Т. Дадлі-Евансом і М. Сент-Джоном, які визначили орієнтованість на потреби як базовий принцип розроблення курсів [3, с. 122–130]. У межах функціонального підходу до перекладу й термінології важливими є ідеї Ю. Найди щодо функціональної еквівалентності та комунікативної доцільності мовних засобів [4, с. 159–164]. Сучасні тенденції розвитку ESP, зокрема посилення ролі термінологічного компонента та цифровізації навчання, відображено в бібліометричних і аналітичних дослідженнях

[10; 12]. Використання інноваційних технологій і штучного інтелекту в навчанні ESP розглядається як перспективний напрям модернізації освітнього процесу [11]. Питання прагматичних і дидактичних аспектів професійної комунікації висвітлено також у сучасних дослідженнях [13; 14]. Незважаючи на значну кількість наукових праць, питання впровадження лінгводискурсивного аналізу в методичні моделі навчання ESP для різних спеціальностей досі лишається недостатньо систематизованим і вимагає подальшого теоретичного та практичного осмислення [8, с. 14–18].

Невирішені раніше частини проблеми. Аналіз наукових праць засвідчує, що більшість досліджень зосереджені або на теоретичних аспектах професійного дискурсу [5, с. 22–30], або на методичних рекомендаціях без достатнього лінгвістичного обґрунтування [6, с. 70–76]. Невирішеними залишаються питання системної диференціації професійних дискурсів залежно від галузі підготовки [2, с. 101–109], визначення лінгвістичних критеріїв відбору навчального матеріалу [1, с. 136–142], розроблення варіативної методичної моделі [9, с. 55–63] та інтеграції жанрового, термінологічного і прагматичного аналізу в структуру курсу ESP [8, с. 21–28]. Саме цим аспектам присвячено запропоноване дослідження.

Виклад основного матеріалу. Професійний дискурс розглядається як комунікативна система, що охоплює спеціалізовану термінологію, типові жанри та риторичні стратегії [5, с. 39–47]. Його структура визначається соціальними нормами професійної спільноти та функціональними завданнями комунікації [1, с. 46–53]. Галузева варіативність професійного мовлення зумовлює відмінності у лексико-семантичній організації, синтаксичних моделях та прагматичних установках [2, с. 112–118; 8, с. 33–40]. Урахування цих параметрів дозволяє адаптувати зміст курсу до конкретної аудиторії [3, с. 167–173]. Запропонована методична модель передбачає проведення аналізу потреб студентів [3, с. 122–130], відбір автентичних текстів за дискурсивними критеріями [1, с. 58–65], формування жанрової компетентності [2, с. 87–95] та розвиток умінь критичного осмислення професійної інформації [9, с. 72–79]. Експериментальне впровадження моделі корелює з сучасними тенденціями цифровізації та інновацій в ESP [10; 11].

Реалізація зазначеної методичної моделі передбачає поетапну організацію навчального процесу з урахуванням специфіки галузевого дискурсу. На першому етапі здійснюється поглиблений аналіз комунікативних ситуацій, у яких функціонує професійне мовлення майбутніх фахівців. Наприклад,

для студентів технічних спеціальностей домінуючими є жанри технічного звіту, інструкції з експлуатації, специфікації, презентації проекту, тоді як для економістів – аналітичний звіт, діловий лист, маркетингове обґрунтування, фінансовий прогноз. Так, під час роботи зі студентами інженерних спеціальностей доцільно використовувати автентичні фрагменти технічної документації (наприклад, *user manual* або *safety guidelines*) з подальшим аналізом їхньої структурної організації: імперативні конструкції, стандартизовані попереджувальні формули (*Warning, Caution*), пасивні конструкції для опису процесів. Студенти виконують завдання на реконструкцію логіки тексту, виділення ключових термінів, трансформацію інструктивного дискурсу в усну форму (інструктаж колеги), що сприяє розвитку як рецептивних, так і продуктивних умінь. Для майбутніх економістів ефективним є аналіз фрагментів бізнес-звітів або маркетингових досліджень із фокусом на мовні засоби аргументації: використання модальних дієслів для вираження прогнозу (*may increase, is likely to*), лексики оцінювання (*significant growth, moderate decline*), засобів логічного зв'язку (*therefore, consequently, in contrast*). Практичне завдання може передбачати підготовку короткої аналітичної записки на основі статистичних даних із подальшою усною презентацією результатів. Важливим компонентом моделі є системна робота з термінологією. Вона передбачає не лише засвоєння дефініцій, а й аналіз словотвірних моделей (*affixation, compounding*), виявлення міжгалузевої полісемії, роботу з професійними корпусами текстів. Наприклад, під час опрацювання теми «Renewable Energy» студенти аналізують частотність уживання термінів *sustainability, efficiency, grid integration* у корпусі спеціалізованих текстів і формують власний глосарій із контекстуальними прикладами. Особливу увагу приділено формуванню жанрової компетентності через моделювання типових риторичних структур. Зокрема, під час навчання написання анотації до наукової статті студенти визначають її обов'язкові структурні компоненти (*background – purpose – methods – results – conclusions*), аналізують мовні маркери кожного етапу та створюють власний текст за зразком. Такий підхід забезпечує усвідомлення функціональної організації професійного тексту, а не механічне копіювання мовних кліше. Інтеграція цифрових інструментів підсилює ефективність запропонованої моделі. Використання онлайн-корпусів (наприклад, для пошуку колокацій), платформ для спільного редагування текстів, систем автоматизованого аналізу лексичної щільності або інструментів штучного інтелекту

для моделювання фахових діалогів дозволяє створити автентичне комунікативне середовище. Наприклад, студенти можуть отримати згенерований професійний сценарій і розробити письмову відповідь або провести рольову дискусію з подальшим лінгвістичним аналізом використаних стратегій. Експериментальна апробація такої моделі може здійснюватися шляхом порівняльного аналізу результатів контрольної та експериментальної груп. Критеріями оцінювання виступають рівень термінологічної точності, адекватність жанрової структури, прагматична доцільність висловлювання та здатність до адаптації дискурсу відповідно до професійної ситуації. Попередні результати свідчать про підвищення мотивації студентів, зростання рівня автономності у роботі з фаховими джерелами та покращення якості усного й письмового професійного мовлення. Доцільно також конкретизувати реалізацію моделі на прикладі підготовки студентів факультету дизайну, для яких професійний дискурс поєднує елементи мистецького, технічного та маркетингового мовлення. У сфері дизайну домінуючими є такі жанри, як *design brief, portfolio description, project proposal, client presentation, exhibition review*, а також усна презентація концепції проекту перед замовником. На початковому етапі роботи студенти аналізують структуру *design brief* як базового жанру професійної комунікації. Вони визначають його обов'язкові компоненти (*project background, target audience, objectives, constraints, deliverables*), досліджують характерну лексику (*visual identity, layout, typography, user experience, brand consistency*) та прагматичні маркери, що відображають вимоги клієнта. Практичним завданням може бути реконструкція брифу на основі фрагментарної інформації або, навпаки, створення власного брифу для уявного проекту (наприклад, розроблення айдентики для еко-бренду). Під час формування жанрової компетентності особливу увагу приділено усній презентації дизайн-концепції. Студенти готують презентаційний виступ (*pitch*) свого проекту, структуруючи виступ за моделлю *problem – concept – visual solution – justification*. Вони навчаються аргументувати вибір кольорової палітри, шрифтів, композиційного рішення, використовуючи фахову термінологію (*contrast, hierarchy, balance, negative space*) та засоби переконання (*this solution enhances usability; the chosen palette reinforces brand recognition*). Після презентації проводиться дискурсивний аналіз: оцінюється логіка аргументації, точність термінів, доречність стилістичних засобів і здатність відповідати на запитання клієнта. Особливий модуль може бути

присвячений аналізу портфоліо як жанру самопрезентації. Студенти вивчають мовні стратегії опису власних проєктів, зокрема використання активних дієслів (developed, conceptualized, implemented), акцентування результату (increased engagement by 30%), а також баланс між креативною образністю й професійною точністю. Практичне завдання передбачає редагування описів власних робіт з урахуванням цільової аудиторії – наприклад, для міжнародного конкурсу або співбесіди з роботодавцем. З огляду на міждисциплінарний характер дизайну, доцільним є також аналіз візуально-вербальної взаємодії в мультимодальних текстах (постерах, вебсайтах, рекламних матеріалах). Студенти досліджують, як вербальні елементи (слоган, короткий опис) інтегруються у візуальну композицію та впливають на сприйняття повідомлення. Це дозволяє розвивати не лише мовну, а й мультимодальну дискурсивну компетентність. У межах цифровізації навчання можливим є використання платформ для створення спільних проєктів, де студенти працюють у командах над розробленням дизайн-про-

дукту англійською мовою: формують концепцію, готують презентаційні матеріали та презентують результат у форматі онлайн-захисту. Така діяльність моделює реальні професійні ситуації міжнародної співпраці та сприяє розвитку навичок міжкультурної комунікації.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що ефективність навчання англійської мови фахового спрямування значною мірою залежить від урахування дискурсивної специфіки галузі [8, с. 45–52]. Лінгводискурсивний підхід забезпечує поєднання теоретичного аналізу фахових текстів і практичної методики їх опрацювання [5, с. 89–96]. Практична реалізація лінгводискурсивного підходу в навчанні ESP забезпечує не лише засвоєння спеціалізованої лексики, а й формування комплексної професійної комунікативної компетентності, що відповідає сучасним вимогам академічного та професійного середовища. У перспективі подальші дослідження можуть бути пов'язані з розробленням галузевих корпусів текстів та цифрових ESP-платформ [10; 11].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Swales J. M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 260 p.
2. Hyland K. Genre and Second Language Writing. Ann Arbor : University of Michigan Press, 2004. 248 p.
3. Dudley-Evans T., St John M. J. Developments in English for Specific Purposes: A Multi-Disciplinary Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 1998. 301 p.
4. Nida E. A. Toward a Science of Translating. Leiden : Brill, 1964. 331 p.
5. Bhatia V. K. Analysing Genre: Language Use in Professional Settings. London : Longman, 1993. 246 p.
6. Hutchinson T., Waters A. English for Specific Purposes: A Learning-Centred Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 1987. 183 p.
7. Flowerdew J., Peacock M. (eds.) Research Perspectives on English for Academic Purposes. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 306 p.
8. Paltridge B., Starfield S. (eds.) The Handbook of English for Specific Purposes. Malden, MA : Wiley-Blackwell, 2013. 592 p.
9. Anthony L. Introducing English for Specific Purposes. London : Routledge, 2018. 194 p.
10. Saidova Z., Zakirova K., Ilangovan A., Nodira A., Utemuratova Z., Mavlanova M., Sabirova N., Kannazarova Z. Bibliometric Analysis of English for Specific Purposes Between 1991-2023 with Particular Focus on the Importance of Vocabulary. Forum for Linguistic Studies. 2025. Vol. 7, No. 7, pp. ... DOI: <https://doi.org/10.30564/fls.v7i7.10341>
11. Dziubata Z. Application of AI Technologies in Teaching ESL and ESP at Agro-Technical Higher Educational Institutions. Pedagogical Discourse. 2024. Vol. 35, No. 2, pp. ... DOI: <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2024.35.02>
12. Pavlenko O. Teaching English for Specific Purposes: Exploring Emerging Trends. European Science. 2024. Vol. 2 (sge28-02), pp. ... DOI: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2024-28-00-031>
13. Akhmad I. Linguistic, Pragmatic, and Didactic Aspects of English for Specific Purposes. European Science. 2024. Vol. 2 (sge28-02), pp. ... DOI: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2024-28-00-032>
14. Situmorang D. L., Husna F., Subagio L. A., Silvinia M., Raninsah R. Systematic Literature Review: English for Specific Purposes (ESP) in Business Communication. Langue (Journal of Language and Education). 2023. Vol. 1, No. 2, pp. ... DOI: <https://doi.org/10.22437/langue.v1i2.23590>
15. English for Specific Purposes, Vol. 63. English for Specific Purposes Journal. Elsevier, 2021. ISSN 0889-4906

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 01.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026